

Fag, sted og ungdom -Erhvervsuddannelsessystemet i de danske yderområder

Karin Topsø Larsen ph.d. studerende

Oversigt

- 1) Introduktion til projektet
- 2) Lidt teoretisk baggrund
- 3) Foreløbige kvantitative resultater
- 4) Foreløbige kvalitative resultater
- 5) Diskussioner og perspektiver

AALBORG UNIVERSITY
DENMARK

CRT
CENTRE for REGIONAL
& TOURISM RESEARCH

Kort om mig

Bor på Bornholm, arbejder på CRT & AAU

Tidligere konstitueret leder af Bornholms Akademi

Ansættelse på Center for Regional- og Turismeforskning (konsulent)

Siden start 2013 ph.d. studerende ved Aalborg Universitet, Institut for Planlægning, Forskergruppe: Lokal- og Regional Udvikling. Nu Urban Planning and Mobilities

Anne Lorentzen som vejleder.

Afslutter ved årets slutning – afhandling + notater

Projektet finansieres af CRT, AAU, Region Nordjylland & Bornholms Regionskommune.

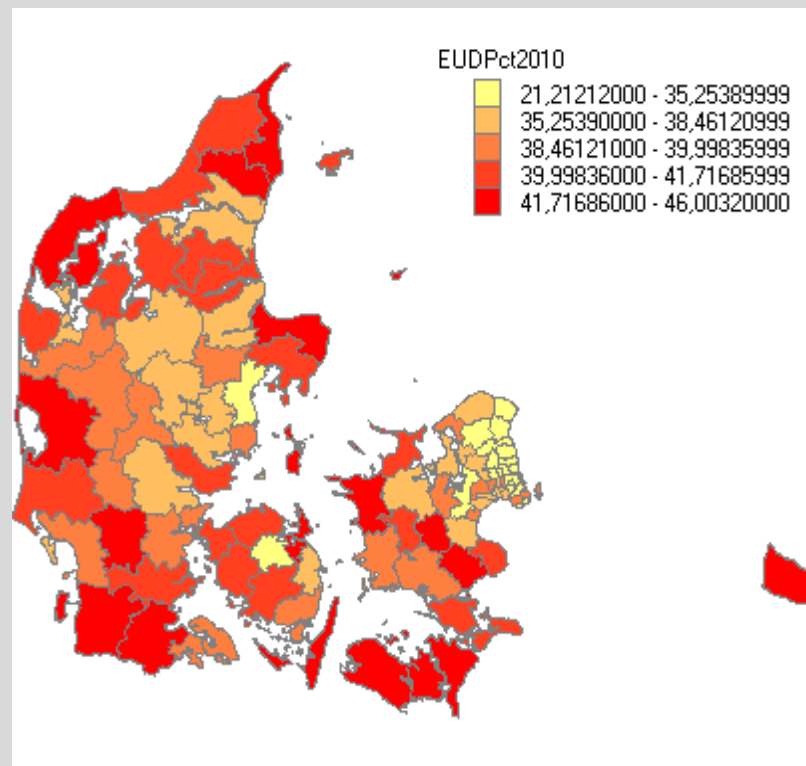
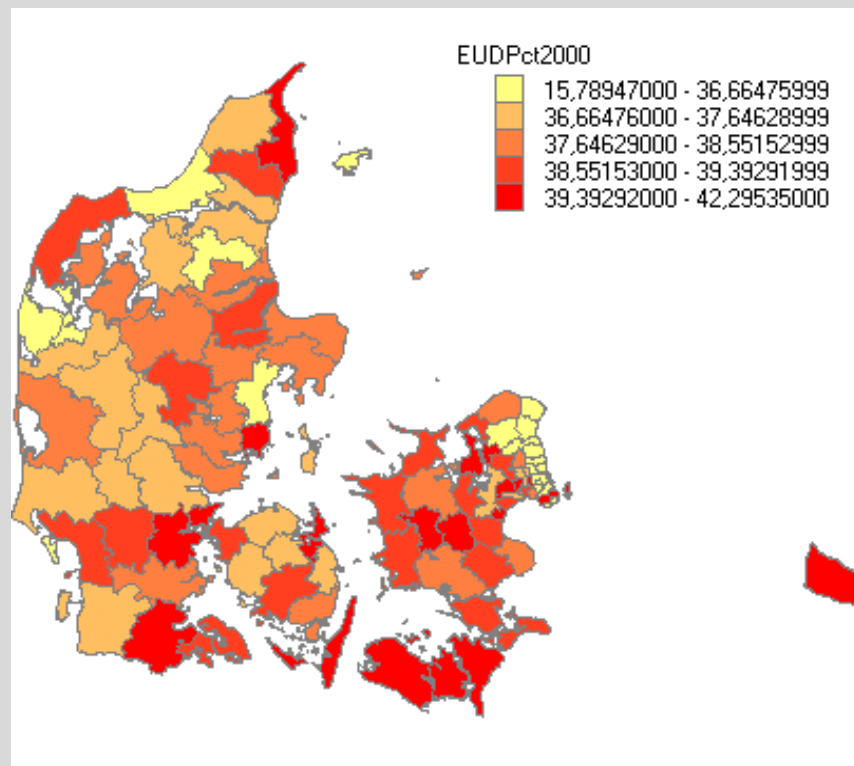
Introduktion

- Regional udvikling i udfordrede lokaliteter er mit udgangspunkt – helt overordnet – hvem skal bo og arbejde uden for de større byer i fremtiden?
- Forskningsfeltet er uddannelsesgeografi med fokus på hvordan uddannelsessystemet skal indrettes lokalt, for at medvirke til lokale udvikling (og ikke til yderligere centralisering og urbanisering)
- Skulle meget gerne komme med policy input til sidst...

Problemstillinger

- De EUD-uddannede udgør den største gruppe beskæftigede på lokale arbejdsmarkeder
- Fremskrivninger viser stigende behov for erhvervsuddannede – også i yderområder (ikke vækst, men erstatning af tabt arbejdsstyrke)
- Marginalisering af erhvervsuddannelsessystemet – akademisk/videregående
- EUD-systemet er udfordret: færre søger ind, højt frafald
- Dertil er lokale udbud af EUD truet nogle steder /faldende lokal diversitet
 - truer især arbejdsmarkeder uden for byerne
- Vi ved meget lidt om sammenhæng mellem unges uddannelsesvalg og flyttemønstre i forbindelse med valg af EUD

Andel af beskæftigede med EUD som højst gennemførte uddannelse

Tilgange

Tilgang 1:

- **Strukturanalyse: erhvervsuddannelsessystemets geografiske udbudsstruktur, tilknytning til lokale arbejdsmarkeder og dets betydning for unges uddannelsesvalg og bopælsvalg**

Tilgang 2:

- **Agentanalyse: når nu erhvervsuddannelsessystemet og arbejdsmarkedets rummelige strukturer ser ud som de gør, hvilken betydning har de unges tilknytning til de steder de er vokset op (og deres forestillinger om andre steder) for deres uddannelses- og bopælsvalg?**

Tilgange

Økonomisk geografi krydset med uddannelses-geografi

- Forstå periferiseringsprocesser i sammenhæng med videnshierarkier i et geografisk perspektiv
- Det nationale uddannelsessystem og dets målsætninger set fra et regional og lokalt perspektiv: er det interessekonflikter?
- Den danske model og det danske erhvervsuddannelsessystem
- - set i et geografisk perspektiv
- Kortlægning af unges flyttemønstre knyttet til gennemførelse af en erhvervsuddannelse

Unge uddannelsesvalg afhængig af stedstilknytning, mobilitetsfordringer og faglige tilknytninger

- Unge egne konstruktioner af deres mulighedsrum – hvilke muligheder ser de, hvilke barrierer oplever de?

(Kommer fra litteratur om ´resilience & vulnerability´ tilgange).

Hidtidig dansk forskning: uddannelsesgeografi

- Yndigegn: Unge og regional identitet (grænseregionen)
- Sune Jon Hansen: (Hirtshals)
- David Thore Gravesen: Fra sted til sted (Århus)
- Beck & Ebbensgaard: Fra Bagenkop til Harboøre (Syddanmarks yderområder)
- Faber et al: Unge, køn & udkant (Nordjylland)
- Cefu:

To retninger:

- 1) Stedets betydning for unges uddannelsespositioneringer
- 2) Unge fra landet som en ny social udsat gruppe?

Tilgang 1: Lokalitetsstudier (stedet i centrum)

Sune Jon Hansen 2014

Fiskeribyen Hirtshals

- Forskellige sociale grupper i en lokalitet har forskellige værdisæt for uddannelsens betydning
- I fiskeri-by: erhvervet og den oplevede praksis omkring erhvervet har en dominerende rolle
- Fiskeri-folk: værdi at kunne noget, uddannelse som vej til selvstændighed og indkomst
- `Skrivebordsfolket': uddannelse en værdi i sig selv

Gravesen 2013

Nabolag i Århus

- Veluddannede forældre i segregeret nabolag: uddannelse er en individuel skabelsesproces. (LVU + kreative)
- Blandede nabolag: uddannelse til nytte for samfundet, integration i noget større (MVU)
- Segregerede, marginaliserede, etniske minoritetsforældre udenfor arbejdsmarkedet. Delt – hjælpe samfundet og karriere. (Køn)

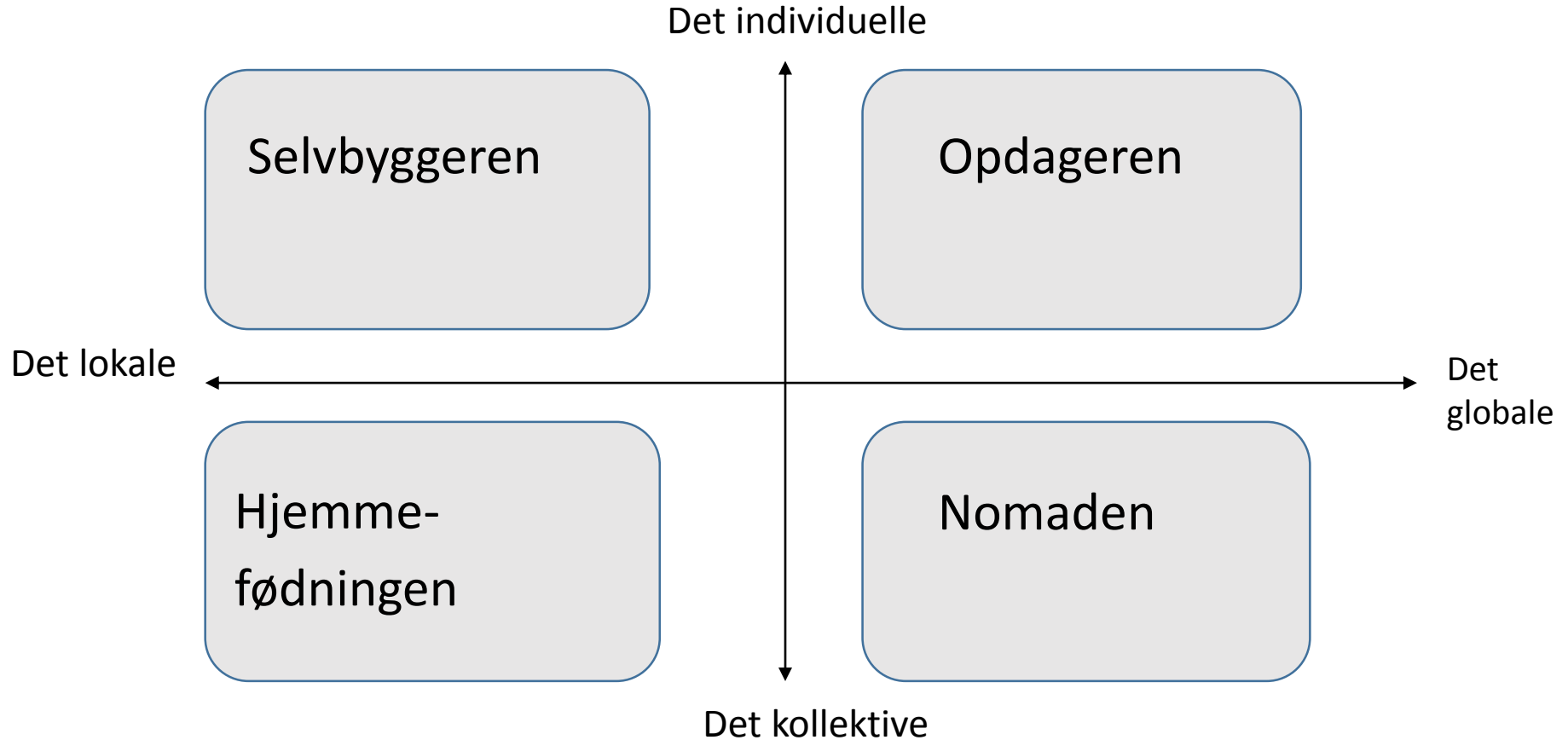
Tilgang 2: Unge fra landdistrikter som en særlig social gruppe

Faber et al 2014: unge, køn og udkant

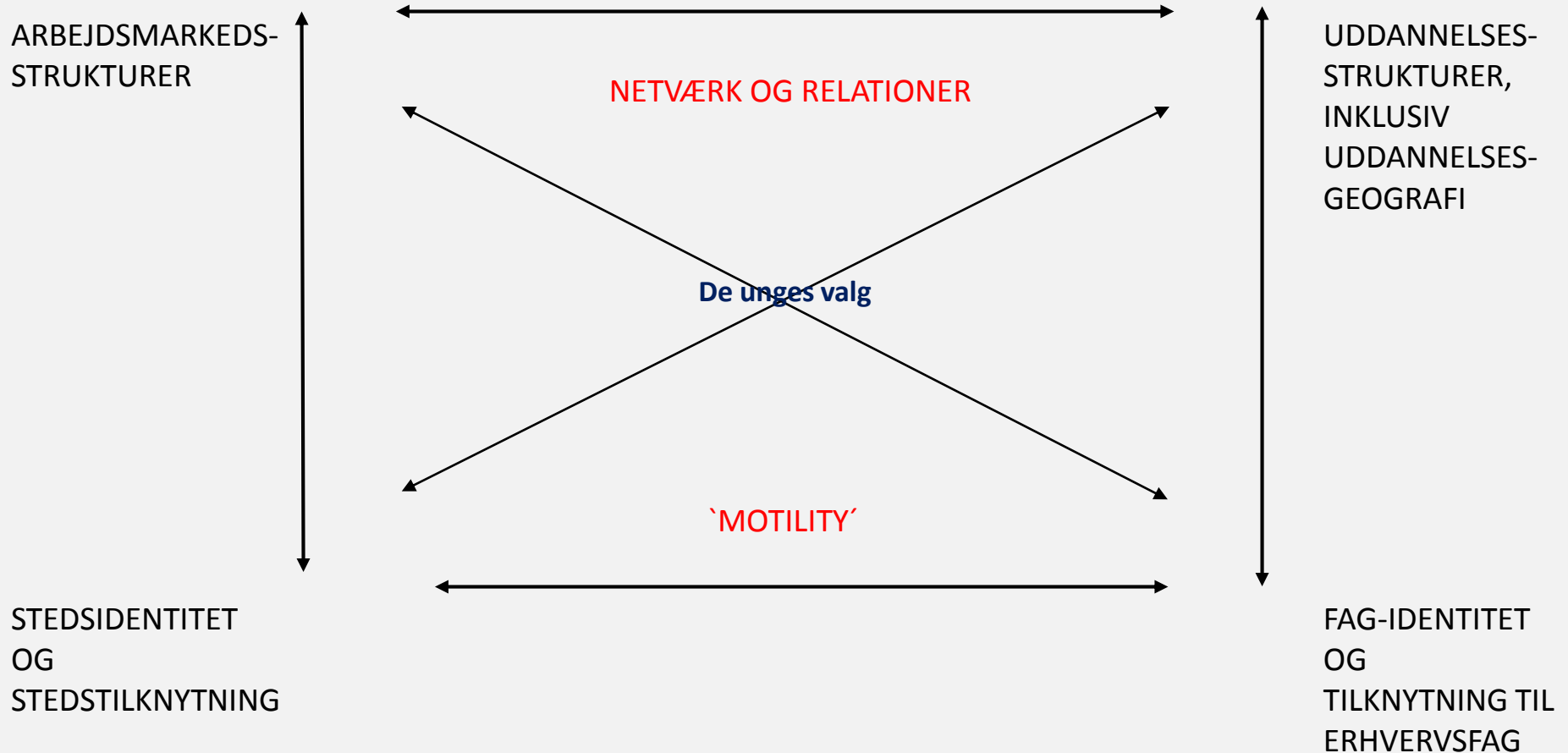
Survey 3.500 unge

- Strukturelle barrierer frem for individuelt ansvar
- Værdien af uddannelse er forskellig hos drenge og piger
- Drengene er mere knyttet til det sted, de bor (Positive værdier tilknyttet til det lokalområde de unge er opvokset i + flere lokale relationer)
- Stigmatisering af stedet påvirker de unge – især piger
- De unge flytter for at tage en uddannelse – men dette gælder i mindre grad for mest `stedbundne´ drenge
- Frafald: omvalg er ikke frafald, psykiske problemer, manglende faglig selvtillid, anden prioritering (tjene penge nu) og:
- Afstand gør en forskel – især erhvervsuddannelserne er geografisk spredte

Beck & Ebbensgaard 2009: "udkantsunge"

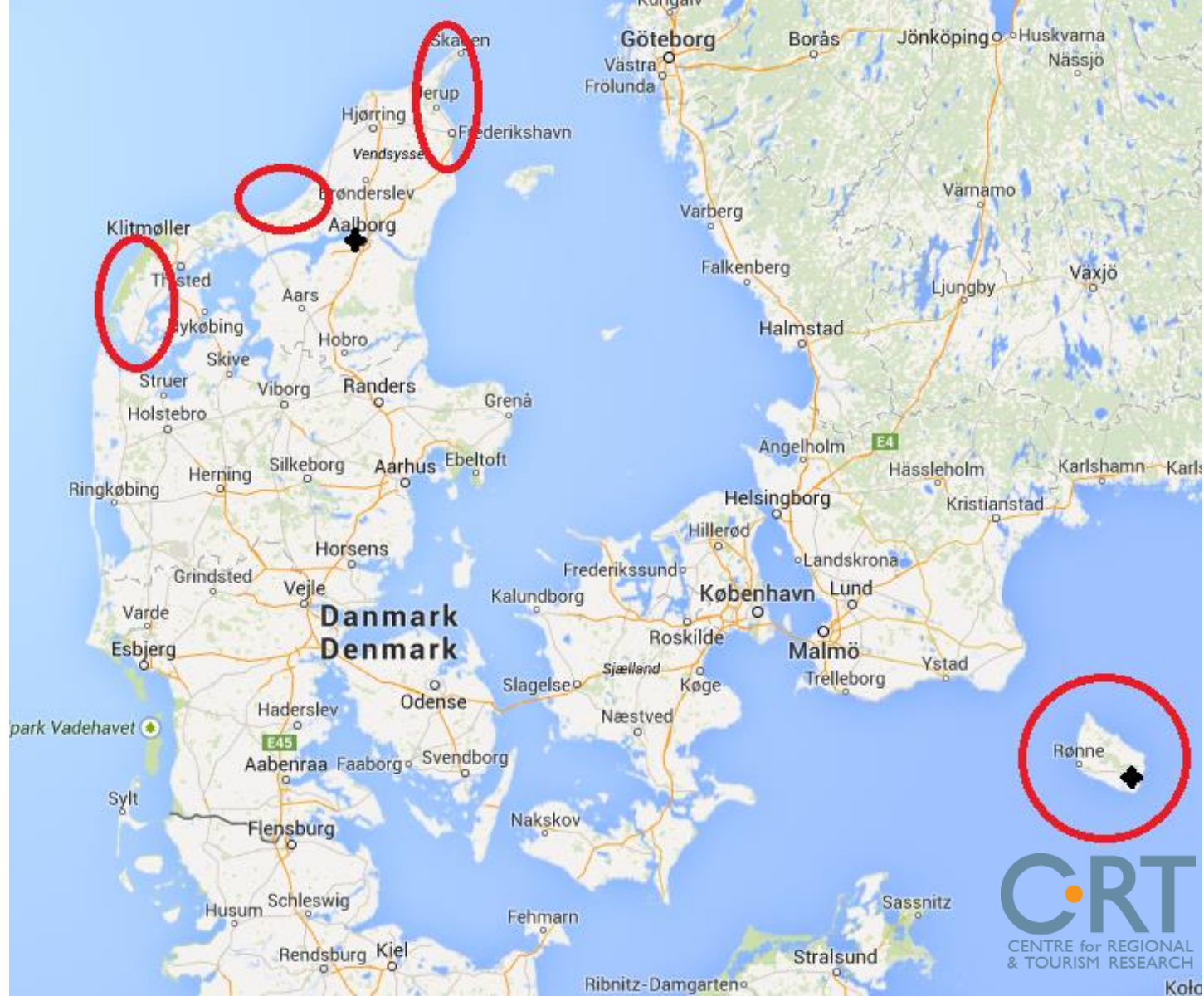

De unges egne konstruktioner af deres mulighedsrum

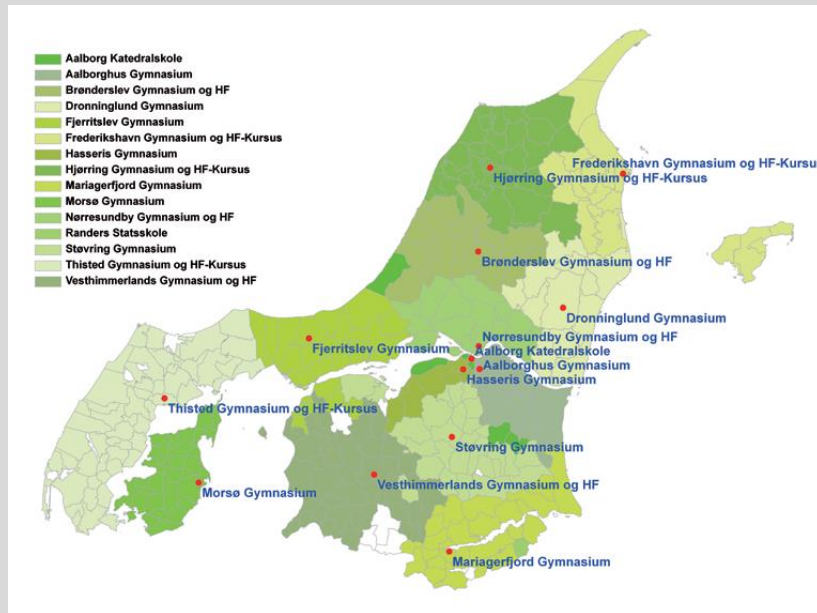

Mine metoder

- Mixed method research
 - Kvantitative data
 - Register data: Den regionale model for Erhverv og Beskæftigelse (CRT) (DKs Statistik)
 - Skabt `ungdomsårgang 2000` - følge de unge og deres flyttemønstre
 - Desuden praktikpladsen.dk og UNI-C og Easy-P ledelsesinformation
 - Kvalitative data
 - Interviews med unge – de unges egne konstruktioner af deres mulighedsrum
 - Flere detaljer senere

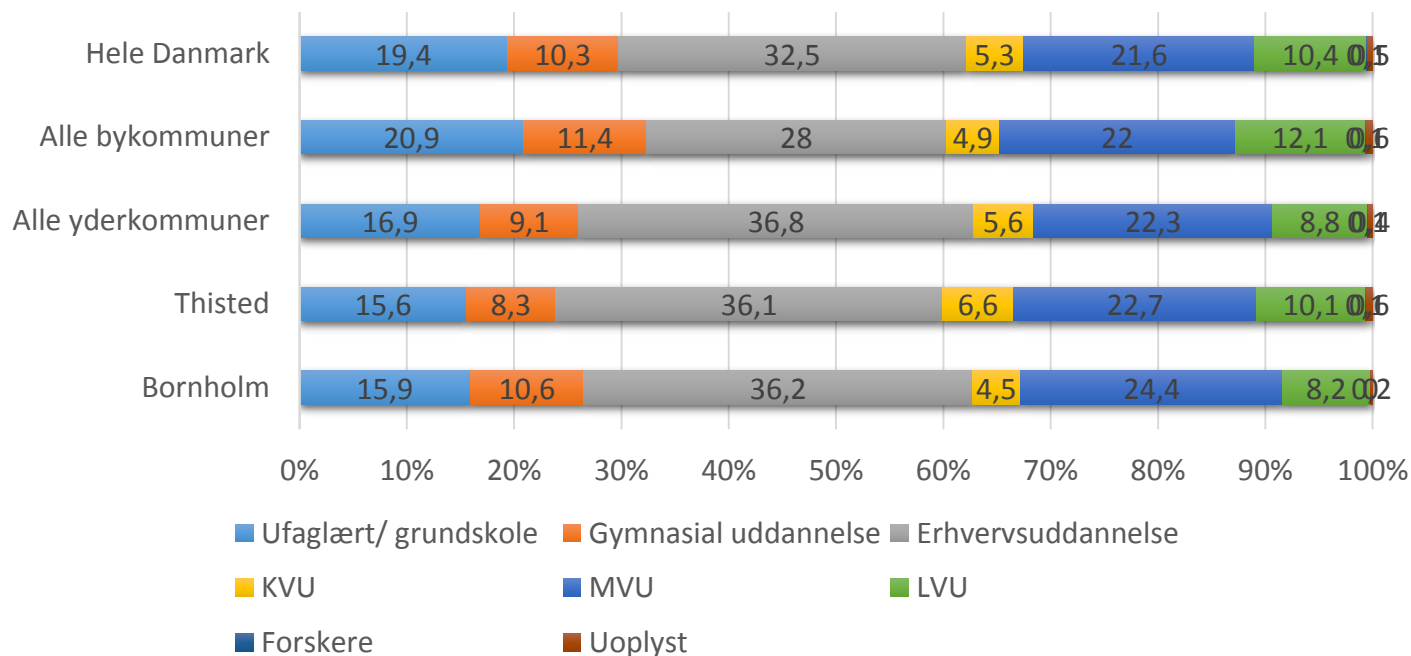

Store geografiske forskelle på gymnasier og fagskoler

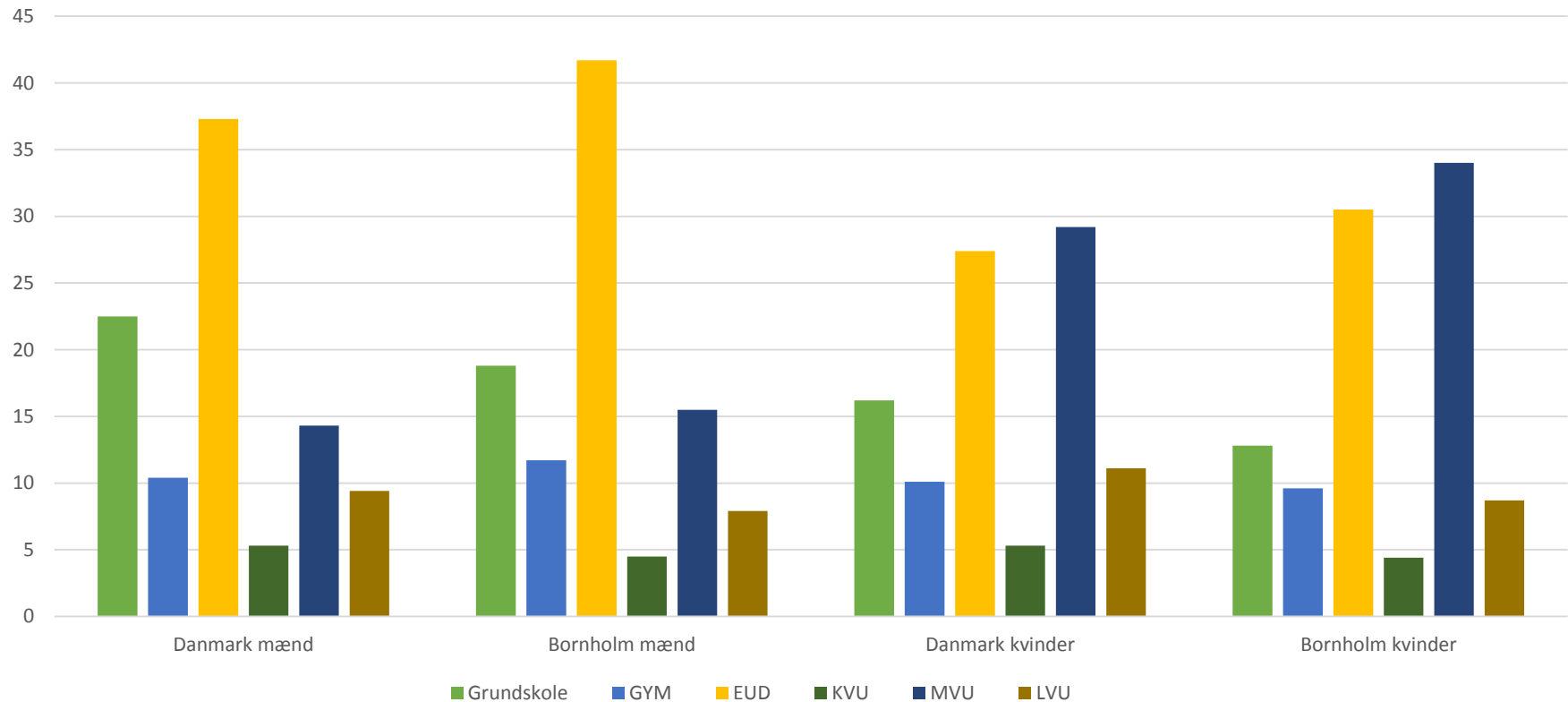
Foreløbige statistiske resultater

'UNGDOMSÅRGANG 2000', HØJEST OPNÅET UDDANNELSE I 2011, BEGGE KØN

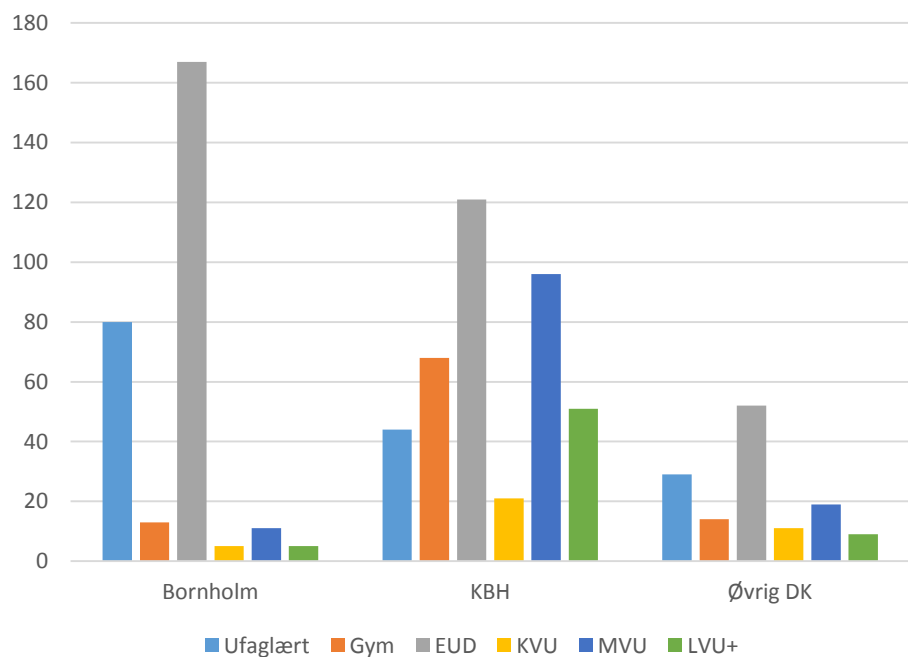
Opnår unge fra yderkommuner en lavere uddannelse? Kønnets betydning

Ungdomsårgang 2000, højest opnået uddannelse 2011

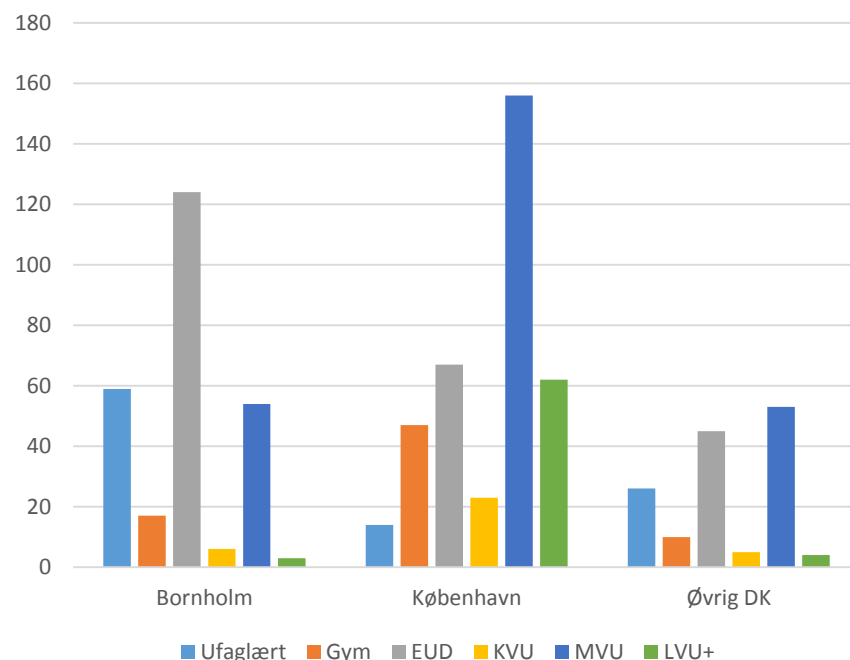

Migrationens effekter: bopæl og uddannelse

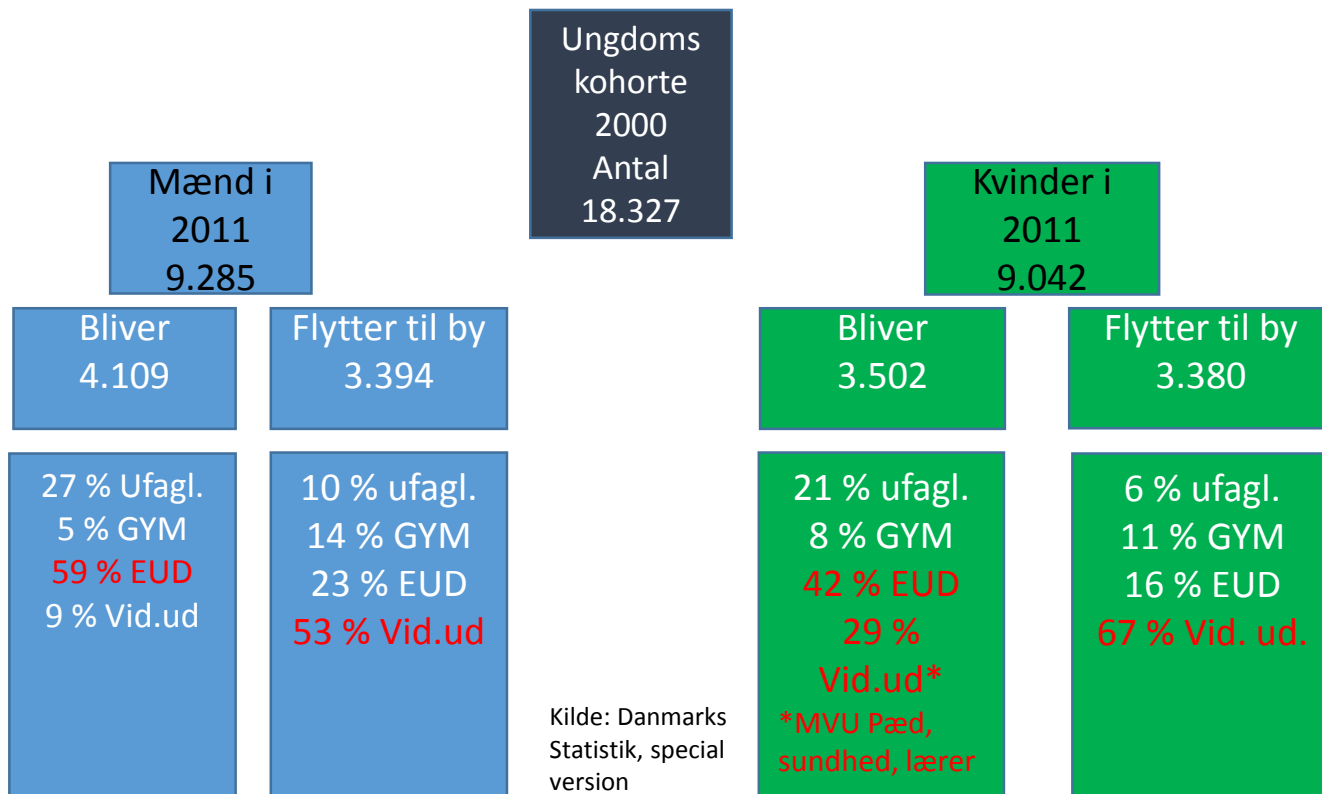
Ungdomsårgang 2000 fra Bornholm, uddannelse og bopæl i 2011, mænd

Ungdomsårgang 2000 fra Bornholm, uddannelse og bopæl i 2011, kvinder

Uddannelse og bopæl Unge fra Yderkommuner 2000-2011

EUD: Bornholm

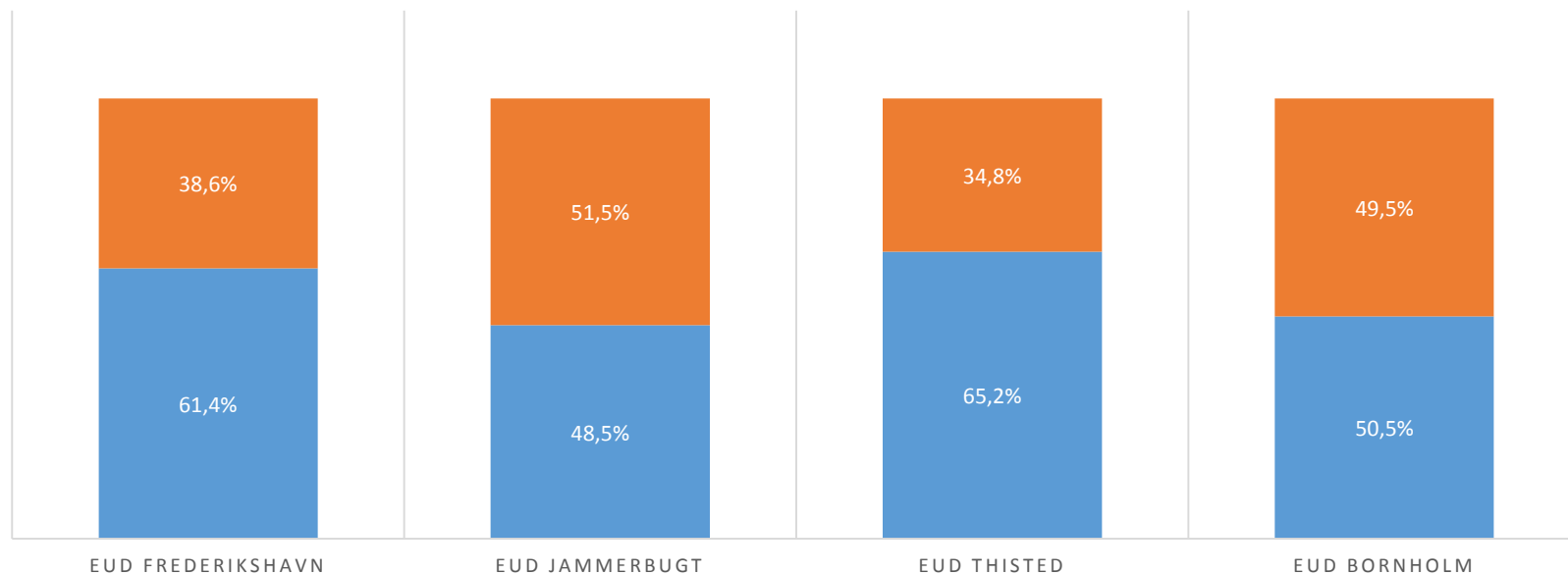
			EUD: 576			
Mænd (340)				Kvinder (236)		
Bornholm (167) (49%)	KBH (121) (36%)	Øvrig DK (52) (15 %)		Bornholm (124) (53%)	KBH (67) (28 %)	Øvrig DK (45) (19%)
21	34	7	Merkantil	61	47	22
56	32	12	Byg & Anlæg	*	*	0
53	28	14	Produktion	0	0	0
0	*	0	SoSu	40	5	14
22	4	12	Landbrug	*	*	*
15	22	7	Andre	18	11	6

* = 3 eller færre, tallet er inkluderet i totalen

Sammenhæng mellem lokalt udbud og bopæl

EUD FASTBOENDE OG FRAFLYTTET I 2011

■ Fastboende ■ Flyttet

Og nu til de bløde resultater

Interviewundersøgelse: foreløbigt

- 24 interviews: 11 Bornholm, 13 Nordjylland

8 grundforløb, 14 hovedforløb, 2 færdige

14 mænd, 10 kvinder

5 Sosu (GF), 4 skibsmontør, resten blandede

+ 8 unge med GYM baggrund

- Mangler: unge, der er frafaldet; unge der er flyttet til byerne, 2-4 'generiske fag', 1-2 merkantil
- Opsamling slut april/ start maj

Foreløbige resultater: de unges egne konstruktioner

- Erhvervsuddannelsessystemet – 2 meget forskellige uddannelsessystemer

Praktikpladser er væsentlige for modningsproces

De helt unge er udfordrede – praktikpladser ønsker dem ikke, skal vente. Opbevaring

``Grænseoverskridende`` - men fårene skal skilles fra bukkene

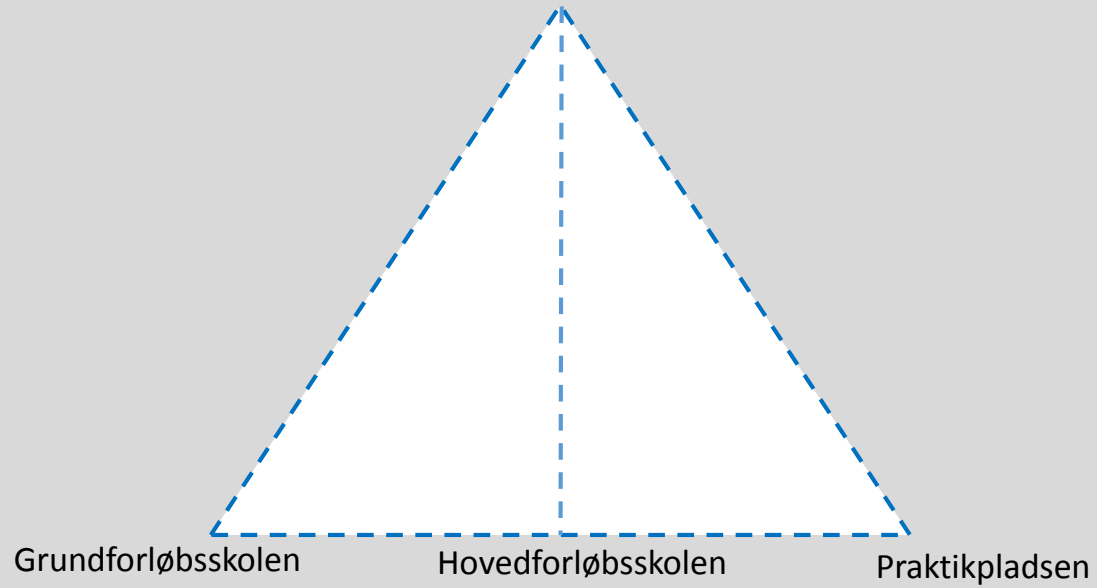
Korte aftaler bliver mere almindelige – tester de unge.

Mobilitetsfordringer: uddannelsesadgang

- De er meget mobile – bruger meget tid på pendling, flytter gerne på skolehjem og finder praktikpladser hvor nødvendigt. Bopæl er et kompromis, uddannelsen styrer bopælen.
- Når først der er fundet en praktikplads og den unge er fagligt indlejret, er det mindre væsentligt om der er et lokalt udbud på hovedforløbet.
- Et lokalt udbud på grundforløbsniveau er væsentligt for indslusning af unge, der skal afklare hvilket fag de er interesseret i. Tiltrækker dog også unge, som ikke har en chance for at komme videre.
- Skolehjem er vigtige, men udgør ikke nye hjem – rent ophold, ikke nyt lokaliseringsgrundlag.
- Praktikpladsstedet er udgangspunkt for hvor de har et hjem.
- Fokus på det lokale praktikpladsudbud uanset hovedforløbsskole. Erhvervsuddannelsessystemet er ikke kun udbud af grundforløb og hovedforløb, men OGSÅ praktikpladser. Ny taxametermodel?

Elevens bopæl

Grundforløbsskolen

Hovedforløbsskolen

Praktikpladsen

stedstilknytning

- Ja, 'drengene' er mere knyttede til de steder de er opvokset end pigerne– positive tilknytninger, lægger vægt på det kendte, lokale fællesskaber, sport og stedsbundne værdier (Frederikshavn + Bornholm, ikke andre steder).
- MEN, samtidig er de meget villige til at være mobile, så det holder dem ikke tilbage. Opfatter uddannelsestiden/ skoleperioden som nødvendigt intermezzo ELLER den faglige tilknytning er mere vigtig end den stedlige.
- Mobilitet/ fraflytning er en proces. (anderledes end GYM)
 - Et par mænd siger, at de ikke ønskede at flytte, men gjorde det for at opnå den ønskede uddannelse.
 - Når de først er flyttet, knytter de sig gerne til et nyt sted.
- **Multilokale liv og tilknytninger, øget motility over tid**

Faglig identitet

- Den faglige identitet er de unges drivkraft og de unges primære orienteringspunkt.
- Deres styrke til at gennemføre en uddannelse kommer af den faglige forankring.
- Denne opstår på praktikpladsen (mens skolen blot `tolereres').
 - Der er tale om en proces – meget vag og uartikuleret på GF (spændende, god til at lave mad, god til børn)
 - Mere klar på HF – taler om specifikke kompetencer og muligheder som faget åbner. Kan fortælle om hvilke faglige udfordringer de møder på praktikpladsen i forhold til relaterede fag.
 - Nogle fag fremstår med klar faglighed, andre er mere `generiske' (Kønnet: mandefag fremstår klarere end kvindefag)
 - Indtægt, jobsikring, fag

Netværk & fællesskaber

BARN – UNG – VOKSEN
arbejdslivsorientering

BARN – UNG – UNG VOKSEN –
VOKSEN - uddannelsesorientering

- Det er her kontrasten til de gymnasialt-uddannede er størst. Individualiserede forhold meget tidligt i deres liv (16-17 år). GYM 19-20 år.
- Netværker kan bruges til orientering om liv i byen, men ikke til at finde praktikpladser eller bopæl.
- Skolen og den enkelte unge skal selv kæmpe for at finde vej gennem mulighederne.
- Forældrene har ikke funktionelle netværk (undtagelsesvist)
- **Vejledning og hjælp fra `systemet`**
- Segregerede netværk og fællesskaber mellem GYM & EUD. Uddannelsesskift medfører skift i vennekreds (druk, fester – ikke plads til på EUD).

Foreløbige resultater

1. Faglig robust, geografisk udfordret, karriere målrettet, stærk stedsidentitet, men bopæl underordnet. Brug for hjælp til uddannelsesvej, flytte-hjælp, økonomisk udfordret
2. Fagligt meget skrøbelig, mobil men uafklaret, let-påvirkelig. Hyperlokale netværk (stærk hjemme, svag ude). Brug for hjælp til fagafklaring, mentor til at flytte hjemmefra. Mange omvalg.
3. Stedet er vigtigere end faget: valg af lokal uddannelse. Indlejring i faget over tid. Senere? Stadig i transition
4. GYM: 3 år ældre, institutionsskabte fællesskab

Foreløbige resultater

Stor social og geografisk mobilitet blandt unge fra landdistrikter, ikke en `taber` historie – men en succes.

- Når det er sagt: mange udfordringer – ”vi gør ikke dette fordi det er nemt”
- De unge er meget unge. Store krav til beslutninger, egen identitetsudvikling og mobilitet i en tidlig alder.
- Faglig indlejring er en stor styrke, der giver robusthed mod udfordringer og mobilitetskrav. Men faglig integration udvikles som en langvarig proces, ikke ”arvet”. Steder er i opbrud.
- Brug for støtte til at finde bopæl og andre processer i forhold til at flytte hjemmefra.
- Behov for fokus på funktionelle netværk og hvad kvaliteten af de netværk er (bopæl, social eller praktikplads)
- Fokus på institutioner i hjemkommunen, som skaber fællesskaber, der kan fungere som netværk i det nye sted.

Perspektiver

Erhvervsuddannelsesreform

- grundforløb udbydes overalt – faglig indlejring?
 - lokale praktikpladser og det opsøgende arbejde bør støttes – også for fag der ikke udbydes lokalt
 - EUX (A og B hold på sigt – støtter øget urbanisering?)
-
- Støtte til flytning, flytte hjemmefra, finde vej...
 - Netværk og robusthed (GYM OG EUD)

Spørgsmål?

AALBORG UNIVERSITY
DENMARK

CRT
CENTRE for REGIONAL
& TOURISM RESEARCH